

Razprave *Discussions*

Primerjalnopravni pregled ureditve postopkov v sporih majhne vrednosti

1. Uvod

Ena od ključnih težav, s katerimi se upniki vsakodnevno srečujejo pri poplačilu svojih terjatev, je dolgotrajnost sodnih postopkov, ki negativno vpliva na poslovno sodelovanje ter druge upniško-dolžniške odnose, posega v pravice udeleženih strank in pravno varnost, s tem pa hkrati načenja zaupanje v samo pravno državo. V izogib nepotrebne zavlačevanju postopkov so evropske države v svojih nacionalnih sistemih sprejele določbe ali celo posebne postopke, ki v določenih primerih še posebej izrazito promovirajo načelo ekonomičnost in pospešitve postopka. Četudi so na nacionalnem nivoju te rešitve bolj ali manj učinkovite, pa se upniki srečajo z novimi težavami, ko nastopajo v mednarodnem okolju oz. ko se znajdejo v pravnem odnosu s čezmejnimi elementom. Običajnim oviram se tako pridružijo še nepoznavanje tujih pravnih postopkov, težave s priznavanjem in izvršitvijo tujih odločb, jezikovne težave in številna druga pravna vprašanja, ki pogosto ne ponujajo ugodne rešitve. Za uspešno delovanje v čezmejnem poslovnem in vsakodnevnem okolju so zato ključnega pomena poskusi poenotenja civilnih pravnih postopkov, med katerimi izstopajo uredbe EU, namenjene poenostavitvi uveljavljanja terjatev v čezmejnih sporih.

Raziskovalci Inštituta za civilno, primerjalno in mednarodno zasebno pravo Pravne fakultete Univerze v Mariboru so zato v okviru EU projekta¹ »Poenostavljena izterjava denarnih obveznosti«, sofinanciranega s strani Evropske komisije, skupaj z raziskovalci iz partnerskih univerz preučevali pravne norme v državah članicah EU na področju odprave eksekvatur v čezmejnem izvrševanju terjatev znotraj EU.² Raziskovalna skupina je pridobila poročila strokovnjakov iz 13 držav članic EU, v katerih so le-ti opisali ureditev v nacionalnih in v čezmejnih sporih, na podlagi analize teh poročil pa je nato izvedla podrobno primerjalnopravno študijo, v kateri je

¹ JLS/2009/JCIV/AG/003-30-CE, Simplification of Debt Collection in the EU, sofinanciran s strani EU v okviru posebnega programa Civilno pravosodje.

² Več informacij na spletni strani: www.acj.si

identificirala glavne težave, poiskala skupne točke ter relevantne razlike, nato pa svoje zaključke predstavila v monografiji *Simplification of Debt Collection in the EU*, ki bo leta 2014 izšla pri založbi Kluwer Law International.³

Ena od ključnih tem raziskovanja je bil spor majhne vrednosti z nacionalnega vidika držav članic ter z vidika implementacije Uredbe (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti⁴ (v nad.: Uredba 861/2007). Evropski postopek majhne vrednosti in Uredba 861/2007 sta z normativnega in empiričnega vidika predstavljena ter kritično ocenjena v članku dr. Tjaše Ivanc »Učinkovitost Uredbe o postopkih v sporih majhne vrednosti in analiza predvidenih novosti po predlogu o spremembi uredbe«, v tem prispevku pa bodo s primerjalnopravnega vidika predstavljene še posebnosti in najpomembnejše ugotovitve o ureditvi tega postopka v državah, ki so sodelovale v raziskavi,⁵ pri čemer bo predstavljena tako nacionalna zakonodaja, ki se uporabi v notranjih (domaćih) sporih, kot tudi izkušnje z implementacijo Uredbe 861/2007, ki jo države članice bolj ali manj uspešno uporabljajo v čezmejnih sporih.

2. Nacionalna ureditev

Po opravljeni analizi nacionalnih poročil se je izkazalo, da se ureditev postopkov, v katerih je vrednost zahtevka majhna oz. pod zakonsko določeno mejno vrednostjo, od države do države zelo razlikuje. Medtem ko je v večini držav uzakonjena posebna vrsta postopka (a) ali se zakonske določbe, ki se nanašajo na zahtevke manjših vrednosti, vsaj do določene mere razlikujejo od določb, ki urejajo redni postopek (b), pa v nekaterih ureditvah sporov majhne vrednosti sploh ne poznajo (c). V teh državah tudi za postopke v sporih majhne vrednosti veljajo določbe, ki sicer urejajo redni postopek.

a) Posebna vrsta postopka v sporih majhne vrednosti

Med državami, v katerih pravni red za spore majhne vrednosti predpisuje posebno vrsto postopka, so poleg Slovenije tudi Hrvaška, Poljska,

³ Rijavec, V. et al. (ur.) (2014) *Simplification of Debt Collection in the European Union*, Kluwer Law International.

⁴ UL L 199/1, 31.7.2007, str. 1–22.

⁵ Avstrija, Belgija, Češka, Finska, Francija, Hrvaška, Italija, Nemčija, Poljska, Portugalska, Španija, Švedska, Nizozemska (in Slovenija, pravna ureditev katere je predstavljena v navedenem članku dr. Tjaše Ivanc).

Portugalska, Španija in Švedska. V vseh teh državah zakonodaja kot spore majhne vrednosti opredeljuje tiste spore, kjer vrednost zahtevka ne presega določenega zneska, in sicer 10.000,00 HRK oz. 1.313,88 EUR⁶ (50.000,00 HRK oz. 6.569,42 EUR v gospodarskih sporih) na Hrvaškem (458. in 502. člen Zakona o pravnem postopku; v nad.: ZPP⁷), 10.000,00 PLN oz. 2.394,27 EUR na Poljskem (505.¹ člen poljskega Civilnega zakonika; v nad.: KC⁸), 15.000,00 EUR na Portugalskem⁹, 6.000,00 EUR v Španiji (250.1 člen španskega Civilnega zakonika; v nad.: CC¹⁰) ter približno 2.500,00 EUR na Švedskem (sekcija 3d. Zakona o sodnem postopku¹¹), kjer je višina odvisna od osnovne vrednosti cen (price base amount), ki je izračunana vsako leto posebej.¹² Medtem ko je mogoče posebni postopek na Portugalskem uporabiti samo v primeru denarnih zahtevkov,¹³ na Švedskem v primeru denarnih zahtevkov, kjer je možna poravnava,¹⁴ ter na Poljskem v primeru pogodbenih in denarnih razmerjih,¹⁵ poznajo Hrvati še druge oblike zahtevkov. Med spore majhne vrednosti tako sodijo tudi nedenarni zahtevki, če je tožnik pripravljen namesto tega sprejeti tudi protivrednost v višini do 10.000,00 HRK (50.000,00 HRK), če je predmet zahtevka premičnina, katere vrednost ne presega 10.000,00 HRK (50.000,00 HRK) ali če gre za spor, ki se nanaša na plačilni nalog, katerega prerekana vrednost ne presega 10.000,00 HRK (50.000,00 HRK). Pravila postopka v sporih majhne vrednosti se ne morejo uporabiti v sporih o nepremičnem premoženju, delovnopравниh sporih, sporih o motenju posesti in v preživninskih sporih (458., 459. in 502. člen ZPP).¹⁶ Če so navedeni pogoji izpolnjeni, mora sodišče na Hrvaškem in Portugalskem obvezno slediti pravilom, ki urejajo postopek v sporih majhne vrednosti, ne glede na morebitne drugačne želje tožnika, na Poljskem in Švedskem pa je postopek zgolj opcija, ki jo lahko tožnik izbere namesto rednega pravnega postopka.

Ker je cilj posebne ureditve postopkov v sporih majhne vrednosti poenostavitev in pospešitev postopka, so nekatere države uzakonile posebne standardizirane obrazce, na katerih je treba vložiti zahtevek. Takšne obrazce

⁶ Vse tuje valute so preračunane po menjalnem tečaju Evropske centralne banke, veljavnem na dan 22. 5. 2014.

⁷ Zakon o parničnom postupku, Narodne novine nos. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 02/2007, 96/2008, 84/2008, 57/2011, 25/2013, prečiščeno besedilo.

⁸ Kodeks cywilny, Dz.U. 1964 Nr 16 poz. 93, 23. 4. 1964.

⁹ Gomes, C. G. (2013) Nacionalno poročilo: Portugalska, str. 25

¹⁰ Código Civil, Gaceta 25. 7. 1889.

¹¹ Rättegångsbalken, Ds 1998:65.

¹² Berglund, M. (2013) Nacionalno poročilo: Švedska, str. 13.

¹³ Gomes, *ibid.*, str. 25.

¹⁴ Berglund, *ibid.*, str. 13.

¹⁵ Fiedorczyk, P., Bagan-Kurluta, K. (2013) Nacionalno poročilo: Poljska, str. 39.

¹⁶ Garašič, J. (2013) Nacionalno poročilo: Hrvaška, str. 29.

poznajo na Poljskem, kjer morajo stranke vse zahtevke (tožba, odgovor na tožbo, pritožba) obvezno vložiti na posebnih obrazcih, pripravljenih s strani Ministrstva za pravosodje. Elektronske vloge zaenkrat še niso mogoče.¹⁷ V Španiji lahko tožnik zahtevke, ki ne presega 2.000,00 EUR, vloži na pripravljenem obrazcu (437.2 člen CC), ki je na voljo na sodiščih prve stopnje ali na spletni strani Generalnega sodnega sveta (Consejo General del Poder Judicial¹⁸), ni pa k temu zavezan.¹⁹ Tudi na Švedskem je mogoče do obrazca dostopati na spletu, in sicer na spletni strani sodišč.²⁰ Hrvaška in Portugalska za razliko od navedenih držav ne poznata standardnih obrazcev.²¹ Veljajo pravila rednega postopka, v skladu s katerimi mora biti vloga vložena pisno in mora imeti vsebino, ki jo zakon določa za tožbo. Na Portugalskem je zahtevke mogoče vložiti tudi elektronsko, skozi portal *Citius*.²² Zastopanje strank po odvetniku v sporih majhne vrednosti ni obvezno v nobeni izmed obravnavanih držav, z izjemo Portugalske, kjer mora stranke zastopati odvetnik v sporih, kjer je vrednost zahtevka višja od 5.000,00 EUR.²³

Glede na to, da je glavni namen postopkov v sporih majhne vrednosti pospešiti postopek in ga narediti bolj ekonomičnega, je mogoče največ razlik najti pri pravilih, ki urejajo izvajanje dokazov, ustnost oz. pisnost postopka, dolžino rokov, pravna sredstva ter stroške postopka.

Na Hrvaškem dokazovanje v sporih majhne vrednosti sicer poteka po enakih pravilih kot redni postopek, vendar je treba omeniti določbo 223a. člena ZPP, ki določa, da če sodišče oceni, da bo dejstva, ki so pomembna za razrešitev spora, mogoče ugotoviti le z nesorazmernimi težavami ali stroški, lahko odloči o obstoju teh dejstev po prosti presoji v tistih postopkih, kjer vrednost spora ne presega 5.000,00 HRK (656,94 EUR) ali 10.000,00 HRK (1.313,88 EUR) v gospodarskih sporih. V teh primerih bo sodišče presojalo dokumente, ki so jih predložile stranke, ter izjave, ki so jih stranke podale na zaslišanju. Postopek v sporih majhnih vrednosti na Hrvaškem je ustni postopek, obstaja pa možnost izdaje zamudne sodbe brez ustne obravnave (331b. člen ZPP). Postopek se od rednega razlikuje tudi v krajših rokih, in sicer znašajo roki za izpolnitev obveznosti iz sodbe in roki za zahtevo sodišču, naj dopolni tožbo, osem namesto petnajst dni (467., 328. in 339. člen ZPP). Pomembna posebnost hrvaškega postopka v sporu majhne vrednosti v primerjavi z večino ostalih evropskih držav je *ius novorum*. Stranke lahko tako

¹⁷ Fiedorczyk, Bagan-Kurluta, *ibid.*, str. 39.

¹⁸ http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Poder_Judicial.

¹⁹ Paz-Andrare, S. (2013) Nacionalno poročilo: Španija, str. 14.

²⁰ Berglund, *ibid.*, str. 13.

²¹ Garašič, *ibid.*, str. 30; Gomes, *ibid.*, str. 25.

²² www.citius.mj.pt.

²³ Gomes, *ibid.*, str. 26.

navajajo dejstva in predlagajo dokaze le v tožbi in v odgovoru na tožbo, na pripravljalnem naroku pa le, če tega brez svoje krivde niso mogle storiti v teh vlogah, o čemer jih mora sodišče opozoriti. Za razliko od rednega postopka stranke torej niso upravičene navajati dejstev ali predlagati dokazov na glavni obravnavi, tudi če tega prej brez svoje krivde niso mogle storiti (461. člen ZPP).²⁴

Pritožbo je v hrvaških sporih majhne vrednosti mogoče vložiti le iz razlogov nekaterih (ne vseh) bistvenih kršitev postopkovnih pravil, za katere zakon predpostavlja, da vedno vodijo do nezakonite in dejansko nepravilne sodbe (354. člen ZPP), ter nepravilne uporabe materialnega prava (467. člen ZPP), za razliko od rednega postopka, v katerem je mogoča tudi pritožba iz razlogov nepravilne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja, ter iz bistvenih kršitev postopka, za katere mora stranka dokazati verjetnost, da so te kršitve vodile do nezakonite ali nepravilne sodbe.²⁵ Leta 2011 so bila z novelo Zakona o pravnem postopku sprejeta nova pravila o reviziji v postopkih o sporih majhne vrednosti. O dovoljenosti t. i. izredne revizije odloči sodnik druge stopnje v izdani sodbi, pri čemer mora v obrazložitvi navesti, zakaj meni, da je revizija pomembna za zagotovitev enotne uporabe prava v danem primeru (467a. člen ZPP). Pričakovati je, da bo število takšnih revizij majhno, saj bodo sodniki redko dovolili izredno revizijo zoper svojo lastno odločitev.²⁶ V hrvaški zakonodaji ni posebnih določb za povračilo stroškov postopka v sporu majhne vrednosti, zato veljajo določbe rednega postopka.

Ena izmed posebnosti poljskega postopka v sporih majhne vrednosti je pravilo »ena tožba, en zahtevak« (505.³ člen KC). Združevanje zahtevkov je mogoče le takrat, ko zahtevki izhajajo iz iste pogodbe ali iz pogodb iste vrste. Če vloga vsebuje več kot en zahtevak, se zavrne. Spremembe tožbe niso dovoljene. Dejstva in predlogi, ki jih stranka ni navajala v tožbi, odgovoru na tožbo, med prvim narokom ali v ugovoru zoper zamudno sodbo, se lahko upoštevajo le v primeru, ko lahko stranka dokaže, da jih ni mogla navesti prej ali ko so se izkazali za relevantne šele kasneje. Hkrati velja, da lahko tožnik navaja nova dejstva in dokaze le v obdobju enega tedna od prejema odgovora s strani toženca (505⁵. člen KC). Še ena pomembna razlika med rednim postopkom in postopkom v sporih majhne vrednosti je ta, da dokazovanje z izvedencem v slednjem ni mogoče (505⁶. člen KC). Ker je dokaz z izvedencem drag in dolgotrajen, bo moral biti spor rešen v rednem postopku ali v ločenem postopku, če sodišče ugotovi, da je pritegnitev izvedenca zaradi

²⁴ Garašič, *ibid.*, str. 30–31.

²⁵ Garašič, *ibid.*, str. 34.

²⁶ Garašič, *ibid.*, str. 35–36.

njegovega strokovnega znanja nujna za razrešitev spora. Redni postopek bo tudi sicer uporabljen v vseh primerih, ko sodišče ugotovi, da je primer še posebej zapleten in bo ugotavljanje dejstev dolgotrajno (505⁷. člen KC). V praksi sodišče stranke v postopkih v sporih majhne vrednosti najpogosteje obvešča po telefonu ali faksu, kar je učinkovit način, če sporočilo doseže prejemnika. Eno najbolj kontroverznih posebnosti določa 505⁶. člen KC, ki dovoljuje sodišču, da prisodi vsoto denarja, ki se razlikuje od zahtevka, če oceni, da je nemogoče ugotoviti natančen znesek, do katerega je upravičen tožnik. Pritožbeni postopek je v sporih majhne vrednosti dovoljen zgolj iz razlogov nepravilne uporabe ali razlage materialnega prava ter kršitve postopkovnih določil, ki bi lahko vplivale na odločitev v sporu, ne pa tudi iz razlogov, ki se nanašajo na ugotovljena dejstva. Povračilo stroškov in izvršba odločbe sta urejena enako kot v rednem postopku (505⁹. člen KC).²⁷

V Španiji je postopek usten, pisna je zgolj tožba. Vsi argumenti, ki se nanašajo tako na postopek kot tudi na vsebino spora, so podani ustno, pri čemer se procesna vprašanja rešijo takoj. Stranka, ki se ne strinja z odločitvijo, lahko pisni ugovor vloži na sodišče druge stopnje. Dokazovanje prav tako poteka ustno na obravnavi. Ustno sojenje ima krajše roke, ki pa se jih udeleženci postopka le redko držijo (tako npr. zakon določa 10-dnevni rok za izdajo sodbe, ki v rednem postopku znaša 20 dni, 447.1 člen CC). Zoper sodbo se je mogoče pritožiti v 20-ih dneh od njenega prejema, sam pritožbeni postopek pa se ne razlikuje od postopka v ostalih sporih. Pomembna razlika je, da pritožba ni dovoljena zoper sodbo, izdano na podlagi ustnega postopka, v katerem vrednost zahtevka znaša manj kot 3.000,00 EUR.²⁸

Na Švedskem je postopek v sporu majhne vrednosti lahko usten ali pisen, odvisno od zahtevnosti primera. Trajanje rokov se ne razlikuje od rednega postopka, enako je urejeno tudi dokazovanje. Stroški postopka so omejeni predvsem z določbo, da se lahko povrnejo stroški odvetnika samo za eno uro zastopanja.²⁹

b) Spor majhne vrednosti in specialne določbe

V Avstriji, Belgiji, Franciji, Nemčiji in na Nizozemskem ne poznajo posebne vrste postopka, ki bi urejal spore majhne vrednosti, kljub temu pa so v veljavi različne določbe, ki siceršnji redni postopek v primeru nizke vrednosti zahtevka poenostavljajo in s tem dosežejo podobne učinke, predvsem hitrost

²⁷ Fiedorczyk, Bagan-Kurluta, *ibid.*, str. 39–41.

²⁸ Paz-Andrara, *ibid.*, str. 15.

²⁹ Berglund, *ibid.*, str. 13–14.

in ekonomičnost postopka. Kjer zakoni ne določajo posebnih poenostavljenih pravil, veljajo določbe rednega postopka.

V Avstriji je poseben postopek, ki je urejal spore majhnih vrednosti, obstajal med leti 1873 in 1989.³⁰ Sedanji zakon o pravnem postopku določa zgolj, da v denarnih sporih, katerih vrednost znaša do 10.000,00 EUR, odloča okrajno sodišče (poleg tega je okrajno sodišče pristojno tudi v preživninskih sporih, sporih o motenju posesti ter zakonskih sporih, in sicer ne glede na vrednost spora).³¹ Ker so postopki pred okrajnimi sodišči do določene mere poenostavljeni, za takšne spore kljub temu veljajo določene določbe, ki postopek pospešijo. Če vrednost zahtevka ne dosega 5.000,00 EUR, zastopanje po odvetniku ni obvezno (§ 27 in 29 avstrijskega zakona o civilnem postopku;³² v nad.: öZPO). Dokaze mora sodišče izvesti že v predhodnem postopku (§ 440 öZPO), dokazovanje samo pa sicer poteka po določbah rednega postopka. V pravnih postopkih pred okrajnim sodiščem tožnik ne more podati odgovora na tožbo. Pri tem je treba omeniti, da ima tožnik možnost pritožbe na izdano zamudno sodbo tudi v postopkih pred okrajnim sodiščem, ki mora imeti enako obliko in vsebino, kot bi jo sicer imel odgovor na tožbo.³³ Pritožbeni postopek je mogoč iz razlogov resnih kršitev postopka (podlaga za ničnost, § 477 ZPO), ostalih kršitev postopka, nepravilne ugotovitve dejstev (§ 498 öZPO) ali nepravilne pravne ocene (§ 503 öZPO).

Na podoben način, torej z ozirom na stvarno pristojnost sodišča, je postopek poenostavljen tudi v Franciji, Nemčiji in na Nizozemskem. V Franciji je postopek poenostavljen (t. i. *déclaration au greffe or saisine simplifiée*) v primerih, ko vrednost zahtevka ne presega 4.000,00 EUR (843. člen francoskega zakonika o civilnem postopku;³⁴ v nad.: CPC) in je za razrešitev spora zato pristojno posebno sodišče (*tribunal d'instance, jurisdiction de proximité*). Narava zahtevka pri tem ni pomembna. Tožnik lahko zahtevke v obliki enostavne izjave poda ustno, pisno ali na standardiziranem obrazcu, ki je dostopen na spletu (po en za vsako vrsto sodišča), vendar njegova uporaba ni obvezna. Zastopanje po odvetniku prav tako ni obvezno. Sledi ustni postopek, ki ni časovno omejen, krajši roki niso določeni, dokazovanje pa prav tako poteka po pravilih rednega postopka. Pritožba je mogoča iz vseh

³⁰ Jelinek, W. (2013) Nacionalno poročilo: Avstrija, str. 5.

³¹ Rechberger, W.H., Simotta D.A., Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts, 7. Izdaja, Manz, Dunaj, 2009, str. 95.

³² Zivilprozessordnung, RGBl 1895/113, 1. 8. 1895.

³³ Rechberger, Simotta, *ibid.*, str. 499.

³⁴ Code de procédure civile (Nouveau), no. 75-1123, 5. 12. 1975 s spremembami.

razlogov, vendar se zaradi vrednosti spora ne vložijo na rednem pritožbenem sodišču, ampak na kasacijskem sodišču (Cour de cassation).³⁵

V Nemčiji zakonodaja dopušča, da lahko okrajno sodišče po lastni presoji vodi poenostavljen postopek, če vrednost spora ne presega 600,00 EUR in če gre za denarni zahtevek (§ 495a nemški zakon o civilnem postopku;³⁶ v nad.: dZPO). Odločitev o vrsti postopka je tako povsem prepuščena sodišču, ki se lahko odloči, da bo vodilo redni postopek, stranke pa nimajo možnosti ugovora.³⁷ Zastopanje po odvetniku pred okrajnim sodiščem v Nemčiji ni obvezno (§ 78 dZPO). Postopek je v celoti pisen, razen če stranka zahteva ustno obravnavo – v tem primeru je ustna obravnavna obvezna (§ 128 dZPO). Dokazovanje poteka po običajnih pravilih, prav tako veljajo roki rednega postopka. Vsebina sodbe, ki je izdana v takšnem postopku, je do določene mere poenostavljena (npr. sodišče ne rabi podati razlogov za svojo odločitev), sodba pa je nemudoma dokončna (§ 313a dZPO). Pritožba načeloma ni možna, sodnik pa ima diskrecijo, da pritožbo kljub temu dovoli, in sicer iz razlogov posebnega pomena primera, razvoja prava ali poenotenja sodne prakse. V tem primeru mora sodba imeti enake sestavine kot v rednem postopku (§ 511 dZPO).

Na Nizozemskem se lahko določeni spori rešujejo pred sodnikom posameznikom (kantonrechter) namesto pred senatom,³⁸ če se nanašajo na denarne zahtevke, ki skupaj z obrestmi in stroški ne presegajo 25.000,00 EUR, nedenarne spore, katerih vrednost očitno ne presega 25.000,00 EUR, ter vse zahtevke, ki se nanašajo na najemna razmerja, (kolektivne) delovne pogodbe, kupoprodajne pogodbe, agencijske pogodbe (vse neodvisno od vrednosti spora) ter potrošniške sporazume do vrednosti 40.000,00 EUR (93. člen nizozemskega zakonika o civilnem postopku;³⁹ v nad.: WBRv). V teh postopkih stranke ne potrebujejo zastopnika (79. člen WBRv). Odgovor na tožbo in kasnejše navedbe ne rabijo biti podane v pisni obliki, sicer pa postopek poteka po pravilih, ki urejajo redni postopek. Pritožba ni mogoča, če zahtevek ne presega 1.750,00 EUR (skupaj z morebitnim nasprotnim zahtevkom, obrestmi in stroški) (332. člen WBRv).

Belgijska zakonodaja ureja postopek za izdajo plačilnega naloga, po pravilih katerega je mogoče reševati spore v vrednosti, ki ne presega 1.860,00 EUR. Postopka, ki bi posebej določal pospešeno reševanje sporov majhne vrednosti, zakon ne določa, vendar je glede na zgornjo mejo zahtevka in

³⁵ Oudin, M. (2013) Nacionalno poročilo: Francija, str. 25–27.

³⁶ Zivilprozessordnung, RGBl. S. 83, 30. 1. 1877.

³⁷ Münch, J., Thöne, M. (2013) Nacionalno poročilo: Nemčija, str. 31.

³⁸ Fernhout, F. (2013) Nacionalno poročilo: Nizozemska, str. 2.

³⁹ Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, prečiščeno besedilo z dne 17. 1. 2014.

določene posebnosti v ureditvi postopka za izdajo plačilnega naloga mogoče reči, da gre v določenih primerih hkrati za *de facto* postopek v sporih majhne vrednosti. Pravila tega postopka je mogoče načeloma uporabiti ne glede na pravno podlago obveznosti (npr. pogodba ali delikt), je pa njihova uporaba izključena v primerih, kjer je določena izključna pristojnost določenega sodišča (npr. delovni spori, določeni gospodarski spori).⁴⁰ Uporaba poenostavljenega postopka je sicer v celoti prepuščena strankam, ki se lahko odločijo tudi za redni postopek. Redni postopek bo prišel v poštev tudi v primeru, ko bo sodišče zavrnilo zahtevek, saj v poenostavljenem postopku pritožba ni mogoča, stranka pa ima kljub temu možnost sprožiti redni postopek.⁴¹ Za odločanje v sporih do višine 1.860,00 EUR je pristojno nižje sodišče, t. i. *justice de paix*, oz. policijsko sodišče v primerih škode, ki je posledica prometnih nesreč (601. člen sodnega zakonika;⁴² v nad.: GW). Pred vložitvijo tožbe mora upnik v postopku za izdajo plačilnega naloga dolžnika z obvestilom pozvati k plačilu, pri čemer pomanjkljivosti v vsebini obvestila, ki so natančno določene v GW, zakon sankcionira z ničnostjo, upnik pa ni upravičen sprožiti postopka v primeru neplačila (1339. člen GW). Če je obvestilo popolno, dolžnik pa v 15 dneh ne poplača dolga, je upnik upravičen v nadaljnjih 15 dneh vložiti tožbo, kateri mora priložiti dokument, izdan s strani dolžnika, iz katerega izhaja njegova obveznost plačila, ter potrdilo o poslanem in prejetem obvestilu.⁴³ Sodišče mora v roku 15 dni od vložitve tožbe izdati odločitev, sprejeto na zaprti seji, brez zaslišanja toženca (1342. člen GW). Dolžnik lahko zoper to odločbo vložiti ugovor, ki zadrži izvršitev, sledil pa mu bo redni postopek.

c) Odsotnost posebne ureditve v sporih majhne vrednosti

Države, v katerih vrednost spora oz. zahtevka nima vpliva na potek postopka, predstavljajo Češka, Italija in Finska.

Na Češkem vsi postopki na prvi stopnji potekajo po enakih pravilih, ne glede na vrednost spora. Vrednosti zahtevka je mogoče pripisati pravne posledice samo v postopku s pritožbo. Določba § 202 civilnega zakonika⁴⁴ (v nad.: OZ) tako npr. določa, da pritožba ni dovoljena zoper sodbe o sporih, katerih vrednost ne presega 10.000 CZK oz. 364,11 EUR (brez stranskih terjatev).

⁴⁰ De Caluwe, E. (2013) Nacionalno poročilo: Belgija, str. 7.

⁴¹ De Caluwe, *ibid.*, str. 11.

⁴² Gerechtelijk Wetboek oz. Code judiciaire, 10. 10. 1967, spremenjen 2012.

⁴³ De Caluwe, *ibid.*, str. 8–9.

⁴⁴ Občanský zákonik, Předpis č. 89/2012 Sb., 3. 2. 2012.

Tudi ta omejitev pa ne velja v primeru pritožbe zoper odločbo o priznanju ali zoper zamudno sodbo, kjer je pritožba možna ne glede na vrednost spora.⁴⁵

V Italiji od poenostavljenih postopkov poznajo samo postopek za izdajo plačilnega naloga (ki je alternativa rednemu postopku), ki pa ga je mogoče uporabiti ne glede na vrednost zahtevka. Postopka v sporih majhne vrednosti ne poznajo.⁴⁶

Na Finskem sicer poznajo poenostavljen postopek, ki ob izpolnjenih pogojih vodi do zamudne sodbe, vendar na uporabo teh postopkovnih pravil ne vpliva vrednost spora, pač pa so relevantne značilnosti zahtevka. To vrsto postopka je tako mogoče uporabiti v primerih, ko se zahtevek nanaša na dolg, katerega vrednost je določena in ki vsaj z vidika tožnika ni sporen. V kolikor tožnik zahtevek prereka, se bo postopek nadaljeval v skladu s pravili rednega civilnega postopka.⁴⁷

3. Učinki posebne ureditve postopkov v sporih majhne vrednosti

Iz predstavljenih nacionalnih poročil jasno izhaja, da postopki v sporih majhne vrednosti v pravnih sistemih, kjer so določeni kot posebna vrsta postopka, odločno pripomorejo k hitrejšim in bolj ekonomičnim postopkom. Težnja po pospešitvi postopka izhaja tudi iz ureditev ostalih držav, kjer sicer o sporih majhne vrednosti sodišče ne odloča v posebnem postopku, pač pa namesto tega določbe v zakonu, ki ureja redni postopek, omogočajo sodišču različne načine pospešitve in poenostavitve postopka v primerih, v katerih vrednost zahtevka ne presega zakonsko določene mejne vrednosti. Najpogosteje je uporaba takšnih določil postopka vezana na stvarno pristojnost sodišča, kar pomeni, da so sodišča, ki so pristojna za odločanje o zahtevkih nižjih vrednosti (sodišča v tujih pravnih sistemih, ki opravljajo primerljive naloge kot npr. slovenska okrajna sodišča), upravičena oz. zavezana ravnati po določbah, ki sicer redni postopek poenostavijo. Vrednost zahtevka torej neposredno ne vpliva na samo vrsto postopka, ampak na stvarno pristojnost sodišča, efektivno pa to seveda pomeni enake učinke – krajši in ekonomični postopek. Čeprav se poenostavljeni postopki in določbe od države do države razlikujejo tako po vsebini kot tudi po učinku oz. uspehu, so bili avtorji nacionalnih poročil kljub temu enotnega mnenja, da so takšne vrste postopkov koristne in potrebne, četudi bi bile ponekod zaželeni

⁴⁵ Lavický, P. (2013) Nacionalno poročilo: Češka, str. 22.

⁴⁶ Silvestri, E. (2013), Nacionalno poročilo: Italija, str. 12–13.

⁴⁷ Leppänen, M., Välimaa, A. (2013) Nacionalno poročilo: Finska, str. 1–2.

določene izboljšave. Hkrati je jasno, da se lahko prednosti nacionalnih postopkov v sporih majhne vrednosti polno izrazijo predvsem v domačih postopkih, kjer so stranke seznanjene z zakonodajo, z jezikom sodišča ter s samim potekom postopka, sodišča pa imajo polno pristojnost izvrševati svoje zakonsko določene naloge. V sporih s čezmejnim elementom se lahko postopki ob uporabi nacionalnih pravil kljub zakonsko predvidenim poenostavitvam precej zavlečejo, kar negativno vpliva tako na ekonomičnost postopka kot tudi na samo pravno varnost udeležencev. Težav, ki se pojavljajo v čezmejnih sporih (pristojnost, vročanje, jezik, priznanje in izvršitev), ni mogoče reševati na enak način kot težave nacionalnih postopkov, torej z nacionalno zakonodajo. Večina v raziskavi sodelujočih držav je zato pozdravila uredbe EU, ki predstavljajo za upnika dodatno možnost, poleg nacionalnih postopkov, da poplača svoj dolg v postopkih s čezmejnim elementom, med njimi tudi Uredbo 861/2007.

4. Izkušnje z implementacijo Uredbe 861/2007

Poglavitni namen Uredbe 861/2007 je poenostavitev postopkov v čezmejnih sporih majhne vrednosti in s tem zmanjšanje stroškov, kar hkrati vodi do večje pravičnosti pri poplačilu terjatev. Evropski postopek v sporih majhne vrednosti sicer obstaja zgolj kot možnost za stranke, ki se lahko še zmeraj poslužujejo nacionalnih postopkov, na katere ta uredba ne vpliva (tč. 8 preambule Uredbe 861/2007). Uredba 861/2007 je nedvomno korak naprej pri poenotenju evropskega pravnega prostora, pri čemer pa ne gre pozabiti na določene težave, s katerimi se države srečujejo pri njeni implementaciji. Na podlagi nacionalnih poročil je mogoče ugotoviti, da se izkušnje z uporabo uredbe po državah zelo razlikujejo ter da ponekod predstavlja dobrodošlo opcijo za upnika, drugod pa se v praksi iz različnih razlogov zelo malo, ali sploh ne, uporablja.

Avtorji menijo, da so najpomembnejše prednosti Uredbe 861/2007 poenotena pravila in standardni obrazci, ki pospešujejo postopek, rezultat česar so tudi manjši stroški, in odprava eksekvatur.⁴⁸ Za stranke je glavna prednost poenotenega postopka predvsem v tem, da jim ni več treba poznati tujih nacionalnih postopkov v posameznih državah članicah, kjer bi želeli sprožiti spor, kar omogoča lažji dostop do pravosodja in boljšo pravno varnost, hkrati pa spodbuja mednarodno sodelovanje. Pomembna prednost poenotenih obrazcev je tudi v lažšanju jezikovnih preprek. Ker ima obrazec v vseh jezikih enake rubrike, je uporaba tako za stranke kot tudi za sodišče zelo

⁴⁸ Fiedorczyk, Bagan-Kurluta, *ibid.*, str. 55-56; Garašič, *ibid.*, str. 50; Paz-Andrara, *ibid.*, str. 19; Oudin, *ibid.*, str. 34; Leppänen, Välimaa, *ibid.*, str. 22; Fernhout, *ibid.*, str. 15.

enostavna, k čimer pripomore tudi pisnost postopka. Pogosto to pomeni, da se lahko stranke izognejo visokim stroškom za zastopanje s strani odvetnika, ki v skladu z Uredbo 861/2007 tudi sicer ni obvezno.

Prednosti evropskega postopka v sporih majhne vrednosti so še posebej relevantne za države, kjer nacionalnega poenostavljenega postopka, ki bi bil le-temu alternativa, nimajo ali ni ustrezno urejen. Primer države, kjer je procesno pravo zelo zapleteno in formalistično, je npr. Portugalska. Rezultat takšne ureditve so dolgi, zamudni in dragi postopki, zaradi česar je postopek v skladu z Uredbo 861/2007 pogosto bolj prijazen do strank.⁴⁹ Na Češkem ne poznajo posebnega postopka v sporih majhne vrednosti, zato vsakršna ureditev, ki vzpostavlja poenostavljen postopek, predstavlja korak naprej v primerjavi z nacionalno zakonodajo.⁵⁰

Prednosti evropskega postopka v sporih majhne vrednosti so torej očitne. Kljub pomembnemu prispevku k poenotenju evropskega civilnega prava, pa ne gre pozabiti na pomanjkljivosti Uredbe 861/2007, ki je mestoma nedorečena, ter na določene težave z njeno implementacijo. Iz poročil jasno izhaja, da se v večini držav le malo upnikov odloči prav za postopek v skladu z Uredbo 861/2007 in da torej ta nima zelenega učinka ali vsaj ne v zadostni meri. Medtem ko je Hrvaška postala država članica EU šele 1. julija 2013 in šele pridobiva izkušnje na področju evropske zakonodaje,⁵¹ se z nizkim številom postopkov srečujejo tudi v starih državah članicah, npr. na Švedskem, v Italiji, Franciji, na Nizozemskem in v Belgiji.

Jasno je, da so razlogi za omejeno uporabo Uredbe 861/2007 večplastni in deloma odvisni od nacionalnih sistemov, je pa možno identificirati nekatere skupne težave. En tak razlog je brez dvoma slaba informiranost upnikov o evropskem postopku v sporih majhne vrednosti, zaradi česar se ti še zmeraj raje poslužujejo nacionalnih postopkov kljub morebitni dolgotrajnosti ali višjim stroškom.⁵² Čeprav je postopek zasnovan na način, ki bi naj omogočal strankam enostavno uporabo brez znanja o tujem pravnem sistemu, bo moral upnik še zmeraj pridobiti informacije npr. o dolžnikovem premoženju v tujini in o pristojnih organih, kar bo pogosto zanj težje, kot bi bilo v nacionalnem postopku. Kljub poenotenju obrazcev je lahko njihovo izpolnjevanje za stranko, ki sicer že ima izkušnje z domačo zakonodajo in civilnim postopkom, v začetku zahtevno in zamudno.⁵³ Obrazci hkrati s standardiziranimi rubrikami omejujejo stranke, ki bi v vlogi proste oblike

⁴⁹ Gomes, *ibid.*, str. 27.

⁵⁰ Lavicky, *ibid.*, str. 26.

⁵¹ Garašič, *ibid.*, str. 50.

⁵² De Caluwe, *ibid.*, str. 52; Oudin, *ibid.*, str. 34.

⁵³ Oudin, *ibid.*, str. 34; Berglund, *ibid.*, str. 16.

podale več dejstev, več dokazov ter s tem bolj natančno podprle svoj zahtevek.⁵⁴

Pomemben razlog za odklonilni odnos do evropskih postopkov je mogoče najti tudi v prevelikem številu možnosti, ki jih ima na izbiro upnik, ko se odloča o vrsti postopka. Poleg nacionalnega postopka (kjer lahko ponekod stranka celo izbira med rednim in poenostavljenim postopkom) in postopka EU v sporih majhne vrednosti lahko - odvisno od primera - pride v poštev tudi postopek v skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 1896/2006 z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog,⁵⁵ pri čemer upnik ob začetku postopka pogosto ne more oceniti, če bo dolžnih zahtevku ugovarjal ali ne. Uredbi se poleg tega razhajata v nekaterih pomembnih določbah, npr. v različnih načinih vročanja dokumentov, kar še pripomore k zmedbi strank, ki prvič uporabljajo evropske postopke.⁵⁶

Dodatne težave v nekaterih državah povzročata nacionalna ureditev. Medtem ko bi naj uvedba Uredbe 861/2007 omogočila prav izogib težavam, ki nastajajo zaradi razlik v pravnih sistemih in nacionalnih ureditvah, se le-tem ni bilo mogoče popolnoma izogniti. V Uredbi 861/2007 nekatera pravna vprašanja niso v celoti urejena, njihova ureditev pa je prepuščena nacionalnim sistemom (npr. potek postopka, izvršitev, stroški, postopek s pritožbo), kar lahko ima za posledico razlike za upnike, ki se poslužujejo evropskega postopka v sporih majhne vrednosti v različnih državah članicah.⁵⁷

Poleg navedenih težav, ki so državam, sodelujočim v raziskavi, bolj ali manj skupne, se nekatere države soočajo še s problemi, ki izhajajo iz posebnosti njihove pravne ureditve. Nacionalna ureditev tako lahko predstavlja oviro za uspešno uporabo Uredbe 861/2007 tudi z drugega vidika; v nekaterih državah (npr. Češka in Belgija) nacionalna ureditev ne pozna določenih elementov postopka, ki jih določa Uredba 861/2007 (v Belgiji npr. dokumentov ne vročajo sodišča, drugače pa je urejen tudi pritožbeni postopek), zakonodajalec pa ni sprejel nobenih sprememb, ki bi omogočale njeno uspešno implementacijo. Drži sicer, da države članice niso zavezane aktivno sprejeti ukrepov, kljub temu pa bi bilo s praktičnega vidika smiselno do določene mere prilagoditi nacionalni sistem ter zagotoviti večjo pravno gotovost.⁵⁸ V Belgiji je posebej sporna tudi ureditev uporabe jezika v postopku, ki je v nacionalni zakonodaji zelo natančno določena, Uredba 861/2007 pa po drugi strani pušča več svobode pri uporabi jezika. Posledica

⁵⁴ Fernhout, *ibid.*, str. 15.

⁵⁵ UL L 399, 30. 12. 2006.

⁵⁶ Oudin, *ibid.*, str. 34.

⁵⁷ Gomes, *ibid.*, str. 27; Lavicky, *ibid.*, str. 26; Fiedorczyk, Bagan-Kurluta, *ibid.*, str. 55.

⁵⁸ De Caluwe, *ibid.*, str. 52.

so določena praktična vprašanja, ki jih morajo nacionalna sodišča reševati od primera do primera. Pri tem je treba poudariti, da ima v Belgiji vprašanje uporabe jezika hkrati tudi politično komponento, zaradi česar se je treba lotiti takšnih vprašanj še posebej previdno.⁵⁹

Ugotavljamo torej, da je vsak ukrep, ki promovira poenotenje evropskega pravnega prostora in s tem lažje mednarodno sodelovanje ter večjo pravno zaščito, dobrodošel korak v pravo smer, vendarle pa Uredba 861/2006 hkrati pušča odprtih precej pravnih in praktičnih vprašanj, ki predstavljajo očitne ovire za uspešno implementacijo v nacionalnih pravnih redih in ki jih se jih bo treba v prihodnosti premišljeno lotiti, tako na evropskem kot tudi nacionalnem nivoju.

Katja Drnovšek, univ. dipl. prav.*

⁵⁹ De Caluwe, *ibid.*, str. 55.

* Asistentka, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Mladinska ulica 9, SI-2000 Maribor, Slovenija, e-pošta: katja.drnovsek@um.si